

ОВАКО СЕ ЖИВЕЛО

СРЕДЊИ ВЕК

Радивој Радић

СТАРИ СЛОВЕНИ

Креативни центар

ОВАКО СЕ ЖИВЕЛО

СРЕДЊИ ВЕК

Радивој Радић

СТАРИ СЛОВЕНИ

Креативни центар

Хладна прапостојбина

Стари Словени велика су група племена, предака савремених словенских народа. Настали су укрштањем разних племенских и језичких група у источној и средњој Европи. Данас Словени насељавају већи део Европе и простране области Азије. Преисторија, развој и цивилизација Словена, међутим, још су недовољно расветљени – због оскудности и непотпуности сачуваних историјских извора знања о Словенима још су прилично скромна и препуна непознаница.

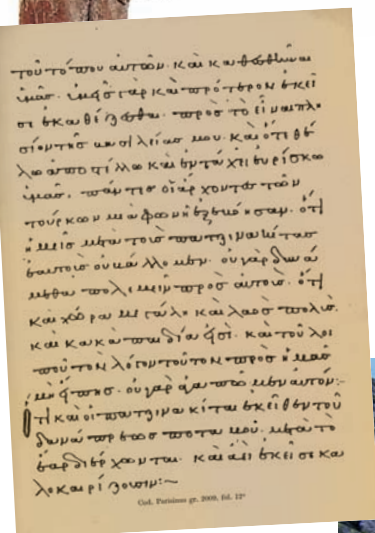
НАЈВРЕДНИЈИ ПИСАНИ ИЗВОРИ

Драгоцене податке о Старим Словенима, којима су припадали и Срби, налазимо у списима византијских историчара Прокопија и Псеудо-Цезарија, византијског изасланика Приска, монаха Црнорица Храбра, цара и његова савјетника Константина VII Порфирогенија...

Једно од најзагонетнијих и тешко решивих питања из ране историје Словена односи се на њихову прапостојбину и границе простора на којем су обитавали. Отуда не треба да чуди што о томе постоји читав низ различитих и каткад сасвим опречних теорија. Ипак, до сада најпоузданије резултате у том погледу дало је проучавање

прасловенских (или старих словенских) речи. На тај начин, међутим, могуће је одредити једино грубе обресе простора на којем су Словени живели. Утврђено је да су они у првом миленијуму пре нове ере и у првим вековима после Христа насељавали простране шумовите области са умереном климом и многим рекама, језерима и мочварама.

◀ *Страница најстарије преписе Списа о народима Константина VII Порфирогенија*

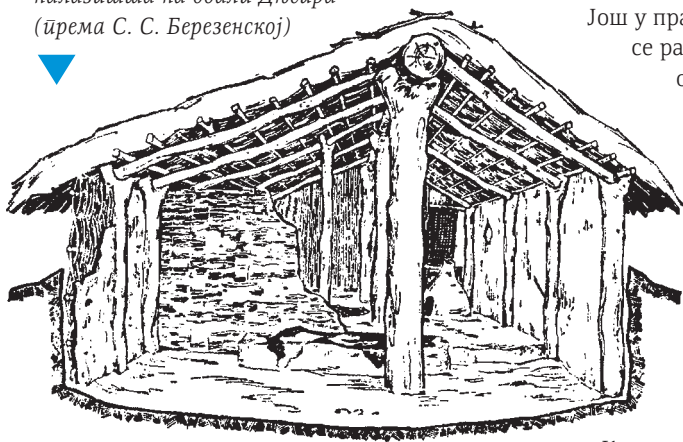
Каријашки

Највећи њољски романистичарски песник Адам Мицкјевич још 1840. године надахнуто је и маштовито описао словенске шеријорије: „Поледајмо Каријашко торје, шу планину на чијем врху стоји словенска њица која једним крилом удара у Црно, а другим у Балтичко море.“

Велики број имена река на европском континенту словенској је иорекла. Чувени слависти Макс Фазмер наводи неколико десетина река са словенским називима које се налазе у басену Припјатја и средње Дњепра; то су: Лисичка, Пичиц, Ройша, Каменаја Осмонка, Десна, Тејшерева, Веља, Турја, Случ, Здвиж, Уж, Збруч, Рос, Порозовица.

Реконструкција куће с једној археолошкој налазишта на обали Дњепра (према С. С. Березенкој)

Још у прапостојбини Стари Словени бавили су се ратарством и производили су неке од основних животних намирница, по чему су били напреднији од свих својих северних суседа. Ипак, све то било је далеко од изобиља – и поред довољно воде, хладна и влажна клима није погодувала развоју и сазревању усева, па је често владала глад.

Керамички лонац

Како је словенски језик најближи балтским и германским језицима, претпоставља се да су Словени живели на простору од Одре на западу до горњег и средњег тока Волге на истоку, од Балтичког мора на северу до Карпата и средњих токова река Буга, Дњепра и Дона на југу. То подручје пружало је добре услове за живот и било је богато храном.

◀ Подручје прапостојбине Словена

ИЗУЧАВАЊЕ ИСТОРИЈЕ СЛОВЕНА

Историју раних Словена у сарадњи изучавају различити научници – историчари, лингвисти, ономастичари, археолози, антрополози, етнографи и фолклористи.

Остаци словенских насебина из раздобља од V до VII столећа пронађени су на широком простору средње и источне Европе, од Дњепра на истоку до Елбе на западу и од јужних обала Балтичког мора на северу до Балканског полуострва на југу. Словени из свих тих области на исти начин градили су куће – полуземнице – обликовали и украшавали керамичко посуђе, а имали су и исти погребни обред.

Од рабоша до речи

Језик Срба има корене у заједничком словенском језику којим се говорило

у прадомовини Старих Словена. Из тако давног раздобља, међутим, не постоје никакви писани трагови, па се знања о том језику заснивају на поређењу живих словенских језика. Тај претпостављени језик назива се *прасловенски језик* – њиме су говорили Словени пре него што су кренули у сеобе и расули се по пространим подручјима Европе. С временом су језици Западних, Источних и Јужних Словена почели полако да се удаљавају једни од других. С протицањем векова та разлика међу словенским језицима, наравно, бивала је све већа, али ипак не толика да се Словени међусобно не би могли споразумети.

Рабош – дрвена палица на којој су урезивањем линија бележене поруке

Поуздано се зна да су Словени умели да читају и рачунају помоћу посебних знакова, тзв. *руна (рабоша)*, и пре него што су примили хришћанство.

После распада прасловенске заједнице, што се догодило у доба великих сеоба у V и VI веку, уследило је и рашчлањавање језика те заједнице на три групе: источну, западну и јужну. Унутар јужне групе, из које је потекао и српски језик, уочавају се неке језичке особености, па се претпоставља да је постојао и *јужнословенски прајезик*. Он се током каснијих сеоба словенског живља поделио на западно-јужнословенски и источно-јужнословенски. Српски језик своје ближе корене вуче из западног јужнословенског прајезика.

За историју словенских језика изванредан значај имало је стварање словенског писма у седмој деценији IX века.

Наиме, од распада прасловенске заједнице до стварања азбуке није прошло много времена, па тако у најстаријим сачуваним словенским преводима богослужбених књига налазимо језик близак прасловенском језику.

ЈЕДАН ЈЕЗИК ЗА СВЕ СЛОВЕНЕ

На почетку је постојао један заједнички језик за све Словене. Прво писмо, које су саставили творци словенске писмености Кирило и Методије у IX веку, коришћено је у литургијским књигама. То је био први писани словенски језик.

У ИМЕ СЛОВЕНСКОГ ЈЕЗИКА

Црноризац Храбар, монах који је то име добио због своје одважности, у делу *Слово о писменима* с много жара и љубави брани словенску азбуку од грчких (византијских) напада. Наиме, Византинци су сматрали да словенска азбука није „света“, то јест подржавали су схватање да *Светој писмо* може бити само на три језика и да се хришћанство може проповедати само на грчком, јеврејском и латинском, али не и на словенском.

СЛОВО О ПИСМЕНИМА

Најстарија језичка расправа о вредности словенске азбуке, истовремено и најстарији синоеник писан ћирилицом, јесте *Слово о писменима* из прве половине X века. Изворни рукопис имао је само три ширани и није сачуван, али се на Светој гори, у Србији, на јагранском приморју, у Румунији и Русији чува око 80 преписа.

Московски и
ивски препис
Слова о
писменима

Словенски духовник забележио је следеће: „Пређе Словени не имајаху књига, него по цртама и резама (одговарају појму *рабош*) читаху и гатаху, будући погани (тј. незнабошци). Крстивши се, римским и грчким писменима мучаху се писати словенску реч без правила. Потом човекољубац Бог, који управља свим и не оставља човечјега рода без разума, него све приводи разуму и спасењу, помиловав род словенски, посла им светога Константина филозофа, названа Ћирила, мужа праведна и истинита. И створи им писмена тридесет и осам, нека по облику грчких писмена и нека по словенској речи. Ако ли упиташ словенске писмене људе, говорећи: 'Ко вам је писмена учинио и књиге превео?' – то сви знају, и, одговоривши, рећи ће: 'Свети Константин филозоф, названи Ћирил, тај нам писмена начини и књиге превео, и Методије, брат његов.' И ако упиташ: 'У које време?' – и то знају и рећи ће: 'У времену Михаила, цара грчког, и Бориса, кнеза бугарског, и Растица, кнеза моравског, и Коцеља, кнеза блатанског, године од створења света 6371. (= 863. године).“

Покришћаване бугарског владара Бориса,
минијатура

Едиција **ОВАКО СЕ ЖИВЕЛО** говори о свакодневном животу људи од праисторије до данас на подручју средишњег Балкана, на којем се током времена уобличавала модерна Србија. Текстови врских стручњака, раскошне илустрације, благо музејских збирки и архива, као и резултати археолошких истраживања, откривају узбудљиву прошлост, пуну нових, непознатих детаља.

СТАРИ СЛОВЕНИ

Сазнај какав је био живот Словена након досељавања на Балкан!

И још нешто:

- ◆ какви су домаћини били Словени
- ◆ у којој су мери поштовали поглаваре
- ◆ како су поступали са заробљеницима
- ◆ од које је биљке прављен отров за премазивање стрела
- ◆ чему је могла да служи способност Старих Словена да дуго издрже под водом
- ◆ шта је рабош.

ISBN 978-86-7781-887-6

9 788677 818876

www.kreativnicentar.rs